

Sygn. akt IV P 574/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 stycznia 2017 r.

Sąd Rejonowy w Olsztynie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSR Barbara Kokoryn
Protokolant:	st. sekr. sądowy Danuta Zakrzewska

po rozpoznaniu w dniu 13 stycznia 2017 r. w (...)

na rozprawie sprawy z powództwa M. M. (1)

przeciwko W. Transport i Usługi (...), C., (...) Sp. Jawna w O.

o ryczałty za noclegi podczas podróży służbowych;

I. Uchyła wyrok zaoczny z dnia 28 stycznia 2015 r.,

II. Oddała powództwo M. M. (1),

III. Zasądza od powoda M. M. (1) na rzecz pozwanej W. Transport i Usługi (...), C., (...) Spółce Jawnej w O. kwotę 1800 (jeden tysiąc osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego udzielonego przez radcę prawnego K. G..

IV. Nie obciąża strony powodowej kosztami sądowymi.

Sygn. akt IV P 574/14

UZASADNIENIE

W dniu 31.10.2014r. M. M. (1) wniósł pozew przeciwko W. Transport i Usługi (...), C., (...) Spółka Jawna w O. o zasądzenie kwoty 49 884,15zł tytułem zapłaty za noclegi podczas podróży służbowych za okres 30.09.2011r. 25.09.2014r. W sprawie został wydany wyrok zaoczny uwzględniający powództwo co do kwoty 15.328,34zł i oddalający powództwo w pozostałym zakresie oraz zasądzający koszty procesu według norm przepisanych.

W. złożyła sprzeciw, wniosła o uchylenie wyroku zaocznego i oddalenie powództwa w całości. Pozwana zakwestionowała również ilość dni, w których powód miał przebywać na wyjazdach, wskazując, że było ich 573, (tj.: 49+192+192+140dni) i wysokość żądanych w pozwie. Pozwany zarzucił, że jest przedsiębiorstwem prywatnym i uregulował w regulaminie wynagradzania kwestie kosztów podróży służbowej swoich pracowników, dlatego też nie mają do niego zastosowania rozporządzenia (...) regulujące rozliczenia kosztów noclegu. Pozwany argumentował, że przewidziane w regulaminie wynagradzania do dnia 28.02.2013r. wyłączenie zwrotu kosztów noclegu w przypadku określonych państw było spowodowane wysokim poziomem infrastruktury technicznej w tych krajach, zapewniającym możliwość usług związanych z noclegami na stacjach benzynowych, miejscach postojowych i parkingach. Pojazdy pozwanego są wyposażone w nowoczesne kabiny sypialne zapewniające kierowcom nocleg w

dobrych warunkach. Ze wskazanych kwot w pozwie wierzytelność powoda, po zmniejszeniu o wypłacone zaliczki mogłaby wynosić 7.582,10zł.

Z ostrożności procesowej pozwana podniosła, że powód pobierał od pozwanego zaliczki na poczet należności z tytułu podróży służbowych na łączną kwotę 14.762,29zł, z których się nie rozliczył. Na wypadek uznania przez Sąd zasady roszczenia pozwany przedstawił wskazane zaliczki do potrącenia z należnościami powoda. Pozwana podkreśliła też, że powód nie uwzględnił pobranych przez siebie i nierozliczonych zaliczek, które są uwidocznione w wydrukach z jego konta bankowego. Pozwana wskazała też, że w systemie „zaliczkowego” wypłacania diet i ryczałtów doszło do niedopłaty 4.800zł na koncie istniejącym u pozwanego - 236-122.

Powód zakwestionował stanowisko pozwanej (k.103 i n.).

W piśmie z dnia 23.01.2015r. zatytułowanym „odpowieź na pozew wraz z pozwem wzajemnym” W. Transport i Usługi (...), C., (...) Spółka Jawna w O. wniosła m.in. o zasądzenie od M. M. (1) na rzecz powoda kwoty 7.180, 19 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Wskazała, że M. M. (1) w trakcie trwania stosunku pracy otrzymywał od powoda zaliczki na wydatki związane z wykonywaną pracą (opłaty za autostrady, parkingi, akcesoria do ciężarówki, środki czystości do samochodu, przeglądy, płyny eksploatacyjne itd.). Wskazał w uzasadnieniu, że M. M. (1) otrzymywał rozliczenie kosztów podróży służbowych, w tym należności z tytułu noclegów w podróży krajowej i zagranicznej z wyjątkiem podróży do krajów enumeratywnie wyliczonych, w regulaminie obowiązującym do dnia 28.02.2013r. W. argumentowała, że gdyby przyjąć, że M. M. (1) jest uprawniony do ryczałtowego wynagrodzenia za noclegi w wysokości ¼ diety w trakcie podróży do 16 państw europejskich, to jego należność powinna być pomniejszona o wypłatę 7.582,10zł, gdyż po powrocie z delegacji, powód musiał się także rozliczyć z otrzymywanych zaliczek przedkładając rachunki za dokonane zakupy, a nie zrobił tego. M. M. (1) wniósł o oddalenie powództwa wzajemnego związanego z nierozliczeniem przez niego kwoty 7.180,19 zł. Wskazał, że nie był do tego zobowiązany. Spółka Jawna (...) do dnia wniesienia pozwu należności opisanej w p-kcie 6 odpowiedzi na pozew nie żądała zapłaty. M. M. (1) zakwestionował to, że pracodawca zwracał koszty prysznicy toalet i pralni, poniósł zarzut przedawnienia, gdyż W. do czasu wytoczenia powództwa przez pracownika nie żądała zwrotu takich kwot, jednocześnie nie wykazywała ich po stronie aktywów. Pozwany nie traktował otrzymywanych kwot jako nienależnych.

Strony wniosły o zasądzenie kosztów procesu.

Sąd wyłączył do odrębnego rozpoznania roszczenie związane z powództwem wzajemnym. Prawomocnym wyrokiem z dnia 17.06.2016r., tutejszy Sąd Rejonowy oddalił powództwo wzajemne Spółki Jawnej (...).

(...) Transport i Usługi (...), C., (...) Spółka Jawna w O. prowadzi działalność gospodarczą w zakresie krajowego i międzynarodowego transportu drogowego, na terenie Europy. M. M. (1) jest z zawodu kierowcą. (bezsporne)

M. M. (1) podczas pierwszej rozmowy z prezesem (...) Transport i Usługi (...), C., (...) Spółka Jawna ustalił, że będzie otrzymywał wynagrodzenie w wysokości najniższego wynagrodzenia oraz razem z wynagrodzeniem otrzyma należności za wykonywanie zadań w transporcie krajowym i międzynarodowym nazywane „dniówkami”, które miały wynosić między 120-130zł w dziennie. Przy zawieraniu umowy o pracę, Powód wiedział, że będzie wykonywał zadania w transporcie międzynarodowym, trwające nawet po kilka tygodni, co będzie związane z noclegiem w kabinie samochodu i godził się na to. Strony sporządziły potwierdzenie zawarcia umowy o pracę na piśmie na czas określony, gdzie miejscem pracy został wskazany O., ul. (...).

Po okresie próbnym od 29.04.2010r. do 28.07.2010r., M. M. (1) otrzymał z (...) Transport i Usługi (...), C., (...) Spółka Jawna w O. potwierdzenie zawarcia umowy o pracę na piśmie na stanowisku kierowca –mechanik i porozumienia zmieniające umowy o pracę na czas określony:

-od dnia 29.07.2010r. do dnia 28.07.2012r. z wynagrodzeniem 1317 zł, w tym kwota ryczałtu za pracę w godzinach nocnych, i za czas dyżuru w wysokości 100zł miesięcznie, 1450zł od dnia 01.01.2011r. w tym kwota ryczałtu za pracę w godzinach nocnych, i za czas dyżuru w wysokości 100zł miesięcznie,

-od dnia 29.07.2012r. do dnia 28.07.2015r. na pracę z wynagrodzeniem 1600 zł, w tym kwota ryczałtu za pracę w godzinach nocnych, i za czas dyżuru w wysokości 100zł miesięcznie, 1700zł od dnia 01.01.2013r., w tym kwota ryczałtu za pracę w godzinach nocnych, i za czas dyżuru w wysokości 400zł miesięcznie.

M. M. (1) podpisał oświadczenie, że zapoznał się z regulaminem pracy i regulaminem wynagradzania obowiązującym w (...) Transport i Usługi (...), C., (...) Spółka Jawna w O.. Powód zobowiązał się do rozliczenia podróży służbowych na bieżąco maksymalnie do 7 ego dnia następnego miesiąca oraz rozliczenia całościowego przed ustaniem stosunku pracy.(dowód: przesłuchanie M. M. (1) –k.60-61v, 110-113, dokumenty w aktach osobowych -k. 12, 13, 14, 17, 19, 21, k. 7-8)

Na polecenie pracodawcy wypełniał zadania służbowe jako członek załogi pojazdu wykonującego międzynarodowe przewozy drogowe tj., poruszał się ciągnikiem siodłowym z naczepą, wyposażonym w kabinę do spania zarówno na terenie Polski, jak i za granicą: m.in. z transportem międzynarodowym, w tym na trasach Austrii, Belgii, Danii, Francji, Holandii, Luksemburga i Niemiec. W czasie wykonywania zadań odpoczywał w ciągu dnia i nocował w kabinie pojazdu na parkingach, zaopatrzonych w toalety i prysznice, czasem też pralnie (pracodawca nie zapewniał mu miejsca noclegowego w hotelu).

Kierowcy zatrudnieni przy wykonywaniu zadań w krajowym przewozie drogowym w (...) spółka z o.o. porównywali swoje zarobki z kierowcami zatrudnionymi w międzynarodowym przewozie drogowym i domagali się podwyżek. Na podstawie porozumienia zawartego pomiędzy pracodawcą a pracownikami (nie uwidocznionego w poświadczeniu na piśmie umowy o pracę lub aneksu), ustalony został system uśredniania comiesięcznych wypłat przysługującym wszystkim kierowcom. W jego efekcie za każdy dzień wykonywania zadań była ustalona kwota ok. 120-130 złotych, jako średnią przy przyjęciu stawki 45euro za podróż zagraniczną i 55 złotych za dobę kursowania w Polsce. Następnie kierowcy mieli otrzymywać wyrównanie do równowartości kwoty 45euro za dobę w Polsce – przelewem bankowym zatytułowanym „zaliczka”, przy zaokrągleniu kwot do pełnych 50 złotych, nadpłatę pomiędzy 55 zł a 120 zł za dobę pracy pracodawca miał potrącać im z wypłaconych za wcześniejsze miesiące zaliczek, bądź też mieli otrzymywać niższe zaliczki w następnych miesiącach – kiedy to więcej jeździli poza granicami Polski. Jeżeli kierowca w miesiącu wykonywał pracę w większości poza granicami kraju i z wyliczeń wychodziła wyższa kwota niż zakładana średnia, różnica miała być odejmowana z wcześniej wypłaconych kwot. System ten wyrównywał kwoty wydawane przez pozwanego na średnie miesięczne wynagrodzenia kierowców jeżdżących w Polsce i zagranicą. M. M. (1) tak ja pozostali kierowcy otrzymywał wynagrodzenie zasadnicze i kwotę od 120 do 130zł za każdy dzień jazdy na obszarze kraju i zagranicą zwaną „dniówkami”, „delegacjami” . Od 01.03.2013r. dokonywane były wypłaty ryczałtów za noclegi na terenie Unii Europejskiej.

W trakcie trwania stosunku pracy M. M. (1) otrzymywał z (...) Transport i Usługi (...), C., C. Sp. J., zaliczki na wydatki związane z wykonywaną pracą (opłaty za autostrady, parkingi, akcesoria do ciężarówki, środki czystości do samochodu, przeglądy, płyny eksploatacyjne, itd...) Część wydatków była pokrywana z kart S. i R.. Paliwo było kupowane na podstawie karty paliwowej. Gdy nie było możliwości zapłaty kartą powód jak inni kierowcy ponosili wydatki gotówkowe. Pieniądze były przekazywane na konto bankowe, co umożliwiało płacenie kartą kredytową albo były wydawane przez pracowników administracyjnych powoda w gotówce za potwierdzeniem KW. W przypadku zaś, gdy posiadanych środków zabrakło, pozwany płacił z własnej kieszeni, a pracodawca zwracał mu poniesione koszty (na podstawie przedstawionych rachunków). W przypadku zaś, gdy nie cała kwota przekazanych zaliczek została wydana, powód potrącał ją z wierzytelnością pracownika z tytułu rozliczenia delegacji.

Z otrzymywanych zaliczek pozwany musiał się rozliczyć po powrocie z delegacji przedkładając rachunki za dokonane zakupy. M. M. (1) z otrzymanych „zaliczek” rozliczał się na bieżąco. Powodowi, ani innym kierowcom nie przedstawiono zestawień zaliczek w poszczególnych miesiącach czy latach. Z zasady całościowego rozliczenia pracodawcy z pracownikiem dokonywano zaś na zakończenie trwania stosunku pracy- pracownik musiał wypełnić kartę obiegową i uzyskać podpisy: księgowej- na potwierdzenie rozliczenia z zaliczek; kierownika warsztatu- na

potwierdzenie zdania samochodu w stanie nieuszkodzony; oraz pana C.. Od dokonania tej formalności pracodawca uzależniał wydanie świadectwa pracy.

W (...) Transport i Usługi (...), C., C. Sp. J. doszło stworzenia regulaminu wynagradzania sprawę należności z tytułu kosztów podróży służbowej swoich pracowników. Zgodnie z Regulaminem Wynagradzania (...) Transport i Usługi (...), C., C. Sp. J., obowiązującym do dnia 28 lutego 2013r. pracownik był uprawniony do otrzymania wynagrodzenia zasadniczego ustalonego indywidualnie z pracownikiem, biorąc pod uwagę rodzaj wykonywanej pracy i kwalifikacje zawodowe pracownika, jego doświadczenie i umiejętności, a także ilość i jakość świadczonej pracy (§ 4) Pracownikowi przysługiwała też należność za odbywanie podróży służbowych maksymalnie według stawek określonych w rozporządzeniach MPiPS z dnia 30 grudnia 2002r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju i poza granicami kraju. Świadczenia miały być wypłacane w euro i w złotych polskich. Przepis § 6 wskazywał, że wynagrodzenie wypłaca się raz w miesiącu, w ostatnim dniu roboczym danego miesiąca.

(...) Transport i Usługi (...), C., (...) Spółka Jawna w O., jako pracodawca, starała się zapewnić pracownikom warunki noclegu i wypoczynku w nowoczesnych samochodach. Kierowcy ponosili koszty związane z korzystaniem z infrastruktury sanitarnej (prysznice, toalety, pralnie itp.) w miejscach zatrzymania się na nocleg. Pojazdy pozwanego były zwykle wyposażone w nowoczesne kabiny sypialne zapewniające kierowcom nocleg w dość dobrych warunkach (klimatyzacja, lodówki, ogrzewanie postojowe, zasłony na oknach, leżanki do spania). Pracownikowi nie przysługiwał zwrot kosztów za nocleg, w przypadku podróży służbowej na terenie: Austrii, Belgii, Danii, Finlandii, Francji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii, Luksemburga, Niemiec, Norwegii, Portugalii, Szwajcarii, Szwecji, Wielkiej Brytanii i Włoch. Powyższe rozwiązanie było uzasadniane przez pracodawcę wysokim poziomem infrastruktury technicznej w tych państwach, zapewniającym możliwość usług związanych z noclegami na stacjach benzynowych, miejscach postojowych i parkingach.

Regulamin przewidywał ponadto, w uzasadnionych przypadkach możliwość przyznania zwrotu kosztów noclegu także we wskazanych państwach (§5 ust. 2 i 3 regulaminu). Zarządzeniem z dnia 31.12.2012r. na podstawie § 5 ust. 3 regulaminu w związku z warunkami zimowymi w (...) Transport i Usługi (...), C., (...) Spółka Jawna w O., został przyznany ryczałt odpowiadający 25 % limitu określonego w załączniku do rozporządzenie MPiPS z dnia 19 grudnia 2002 r. za miesiące styczeń, luty, marzec i grudzień 2012 r. W przypadku powoda wyniósł on 2. 137, 71 zł. Natomiast od dnia 1 marca 2013 r., po zmianie regulaminu wynagrodzenia pozwanego, pracownikom przyznano zryczałtowany zwrot kosztów noclegu w podróży służbowej, odpowiadający 25 % limitu określonego w załączniku do rozporządzenie MPiPS z dnia 29 stycznia 2013r. (dowód: częściowo bezsporne, regulamin wynagradzania oraz zmiana tego regulaminu - k. 115-116, zarządzenie z dnia 31 grudnia 2012r. w sprawie zwrotu kosztów noclegu w związku trudnymi warunkami zimowymi, częściowe rozliczenie kosztów noclegu za miesiące styczeń, luty, marzec i grudzień 2012 r., przesłuchanie powoda M. M. (1) –k.60-61v, 110-113, 123v -124v, przesłuchanie strony pozwanej C. C. –k. 121-123v , zeznania świadków: T. M. (1) –k. 117v-119, M. Z. (1) -119-121)

W okresie objętym żądaniem pozwu, M. M. (1) otrzymał z tytułu diet i ryczałtów za noclegi (zgodnie z przedstawioną ewidencją księgową do konta 234-1-122) kwotę 90.601,15zł. Na poczet diet i ryczałtów zgodnie z przedstawioną przez pozwanego ewidencją zaliczono również pobrane przez M. M. (1) kwoty traktowane jako zaliczki (zaewidencjonowane na koncie 234-4 i 236-122) w kwocie 11.262,29zł. (dowód: przesłuchanie powoda M. M. (1) –k.60-61v, 110-113, 123v -124v, C. C. –k. 121-123v, zeznania świadków: T. M. (1) –k. 117v-119, M. Z. (1) -119-121, wyciągi znajdujące się w kopercie w aktach sprawy k. 57, zestawienia –k.131-132, karta wynagrodzeń –k. 133-196, opinia biegłego –k. 146-152 i opinia uzupełniająca –k. 207-211, kopia płyty z zapisami tachografu –k. 196, zapiski powoda w dołączonych do sprawy notatnikach, zestawienia –k.19-37, wydruki –k. 214-215)

W dniu 11.09.2014r. M. M. (1) wniósł o rozwiązanie umowy o pracę z dniem 27.09.2014r. Rozliczył się z zaliczek. Pozwana uzależniała wydanie świadectwa pracy od rozliczenia się i złożenia wypełnionej karty obiegowej. W dniu 26.09.2014r. na karcie obiegowej M. M. (1) otrzymał wszystkie wymagane podpisy, w tym w rubryce dotyczącej

rozliczenia zaliczek. Pracodawca wydał mu świadectwo pracy. (dowód: przesłuchanie stron: M. M. – k.60-61v, 110-113, 123v-124v, C. C. –k. 121-123v, zeznania świadków: T. M. (1) –k. 117v-119, M. Z. (1) -119-121, potwierdzenia przelewów-k.43-45, roczna ewidencja czasu pracy-k.7-10, dokumenty w aktach osobowych „obiegówka”-k. 2, podanie –k.1, świadectwo pracy –k. 3)

Sąd zważył, co następuje:

Roszczenie powoda nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd przeprowadził dowodu z przesłuchania świadków T. M. i M. Z., którym dał wiarę. Świadkowie potwierdzili, że funkcjonował w praktyce system dniówkowy.

Sąd dał wiarę stronom. C. C. (5) opisał dość obrazowo wewnętrzną strukturę i sposób funkcjonowania przedsiębiorstwa oraz mechanizmy działania systemu dniówkowego, co do którego powód nie kwestionował, że był stosowany.

Sąd dał wiarę C. C. (5), przesłuchiwanemu w imieniu pozwanego w zakresie, w którym odnosiły się do mechanizmu rozliczania wykonywania zadań w transporcie i przyczyn wprowadzenia takiego systemu rozliczania. Nie są wiarygodne natomiast jego twierdzenia dotyczące tego, że M. M. (1) nie rozliczył się z zaliczek.

Szczególnie wiarygodne jest przesłuchanie M. M. (1), który wskazał, że rozliczył się ze wszystkich pobranych od powoda pieniędzy w ramach tzw. zaliczek. Jego przesłuchanie jest logiczne, gdyż w przypadku braku ich rozliczenia M. M. (1) nie otrzymałby podpisów w dokumencie zwanym obiegówką, który każdy kierowca przedstawiał w poszczególnych działach przed ustaniem stosunku pracy. Jednocześnie powód również opisał zasady wypłaty „dniówek”. Z jego przesłuchania wynika, że nie był świadomy narastania długu, który miałby zwracać.

Strona pozwana zakwestionowała wyliczenia wysokości kwoty, która miałby być zapłacona na rzecz M. M. (1), wskazując, że powód podawał różne kwoty: 20.000zł (sprawa (...)) i ostatecznie 49.884, 15zł. Jednocześnie powód nie twierdził, że nie otrzymywał na konto, kwot naliczonych już przez pozwaną. Strona powodowa wносиła natomiast o powołanie biegłego księgowego do wyliczenia należności, które ewentualnie pozwany byłby zobowiązany do zapłaty.

Strona powodowa zakwestionowała prawidłowość sporządzenia przez pozwanego tabeli zawierającej wyliczenia należności otrzymanych przez powoda, ale potwierdzają ją kwoty wypłacone na konto powoda, który początkowo nie brał ich pod uwagę przy wyliczaniu swojego roszczenia. Należy podkreślić, że pomiędzy wyliczeniami dokonanymi przez obie strony wystąpiły znaczne rozbieżności w zakresie roszczenia głównego.

Sąd powołał biegłego księgowego, który przeliczył należności naliczone w myśl obowiązujących u pozwanego regulaminów, ale i wypłacone powodowi na podstawie porozumienia uśredniającego wynagrodzenia kierowców wykonujących zadania w transporcie międzynarodowym i krajowym.

Sąd zatem dopuścił dowód z opinii biegłego przed 29.01.2017r. (data ogłoszenia wyroku TK w sprawie o sygn. K 11/15). Biegły także przeliczył kwoty, które wynikałyby z tytułu diet i ryczałtów za noclegi na podstawie rozporządzeń wydanych na podstawie art.77⁵§2kp.

W świetle przeprowadzonych dowodów, mechanizm rozliczania należności wynikających z wykonywania zadań w transporcie przyjęty u pozwanego był dość skomplikowany. Powód (tak jak inni kierowcy, w tym M. Z. i T. M.) jednak godził się na niego, przyjmował przesyłane mu na konto kwoty i kontynuował zatrudnienie(k.113).

W świetle zgromadzonego materiału dowodowego brak jest podstaw faktycznych do podzielenia twierdzeń (...) Spółka jawna, że M. M. (1) nie rozliczył pobranych od pozwanego zaliczek na poczet należności z tytułu podróży służbowych na łączną kwotę 14.762,29zł i że powinien też zwrócić kwotę 7.582,10zł.

Spór m.in. sprowadzał się do oceny charakteru konkretnych świadczeń zwanych dniówkami lub delegacjami oraz spełnianych przez nie funkcji.

Można przyjąć, że z uwagi na skomplikowany system rozliczania wykonania zadań powód (i świadkowie M. Z. i T. M.) nie do końca orientował się co do otrzymywanych kwot, choć ci ostatni obecnie twierdzą, że obliczali swoje zarobki na podstawie „dniówek” i mają świadomość zadłużenia wobec pozwanej. Powód potwierdził włączenie tego mechanizmu opartego o średnią stawkę za każdy dzień wykonywania zadania do treści stosunku pracy, mimo nie potwierdzenia go na piśmie.

Oprócz ustaleń faktycznych, istotne dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy były kwestie związane z oceną prawną.

W pierwszej kolejności należało się odnieść do zasadności żądania wypłaty i rozliczania ryczałtów za noclegi na podstawie rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 30 grudnia 2002r. i 29.01.2013r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej w podróży służbowej i możliwości stosowania tych przepisów dotyczących podróży służbowej wobec kierowców wykonujących zadania w międzynarodowym transporcie drogowym.

Należy wskazać na regula-cje międzynarodowe, które zostały ratyfikowane przez Polskę, w tym: umową eu-ropejską dotyczącą pracy załóg pojazdów wykonujących międzynarodowe przejazdy drogowe (AETR) sporządzo-na w Genewie 1 lipca 1970 r., ratyfikowana przez Polskę 15 maja 1992 r. (DzU z 1999r. nr 94, poz. 1087 ze zm.), dy-rektywa nr 2002/15 (WE) Parlamentu Europejskiego i Ra-dy z 11 marca 2002 r. w sprawie organizacji czasu pracy osób wykonujących czynności w trasie w zakresie transpor-tu drogowego (Dz. Urz. L 80 z 23.03.2002, s. 35. Polskie wydanie specjalne 05/t. 4, s. 224), rozporządzenie nr 561/06 Parlamentu Europejskiego i Rady z 15 marca 2006r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego oraz zmieniają-cc rozporządzenie Rady nr 3821/85 i 2135/98 oraz uchyla-jące rozporządzenie Rady nr 3820/85 (Dz. Urz. L 2006, nr 102, s. 1). Akty prawne wymienione wyżej ustalają normy mini-malnego dziennego odpoczynku kierowców transportu międzynarodowego –11 godzin w każdym 24-godzinnym okresie, z możliwością skrócenia tego odpoczynku do mi-nimum 9 kolejnych godzin nie częściej niż 3 razy w tygo-dniu oraz dotyczą możliwości wykorzystania przez kierowcę dziennego i tygodniowego skróconego odpo-czynku w kabinie samochodu. Przepisy te natomiast nie regulują uprawnień kierowców do świadczeń majątko-wych należnych z racji wykonywania zadań w transporcie międzynarodowym. Stosownie do art. 10 cytowanej dyrektywy 2002/15/WE państwa członkowskie mają prawo korzyst-niej uregulować warunki wynagrodzenia pracowników transportu międzynarodowego.

Na gruncie prawa polskiego, przepis art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (t.j. DzU z 2012 r. poz. 1155 ze zm.) nakazywał prywatnym przedsiębior-com transportowym wypłacać kierowcom należności majątkowe określone przepisami wykonawczymi wyda-nymi na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p. Mimo, iż przepis art. 21a cytowanej odsyła wyłącznie do art. 77⁵ § 2 k.p., usta-wodawca regulujący przepisy o czasie pracy kierowców nakazywał przedsiębiorcom transportowym wypłacanie kierowcom wszystkich należności majątkowych określo-nych § 2 rozporządzenia MPiPS (diety, zwrotu kosztów przejazdu i dojazdu, noclegów oraz innych niezbęd-nych, udokumentowanych wydatków).

Paragraf 4 art. 77⁵ k.p. przewidywał jedynie, że postanowienia układu zbiorowego, regulaminu wynagradzania lub umowy o prace nie mogą ustalać diety za dobę podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju w wysokości niższej niż dieta wynikająca z tych aktów wykonawczych. Nie dotyczy to zatem innych niż dieta należności z tytułu podróży służbowych

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej (dalej MPiPS) z dnia 19 grudnia 2002r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju(Dz.U. 2002 nr 236 poz. 1991) i Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej, z dnia 29 stycznia 2013r. (Dz.U. 2013 poz. 167) zostały wydane

na podstawie delegacji ustawowej zawartej w art. 77⁵ § 2 Kodeksu pracy. Oba rozporządzenia dotyczą należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce budżetowej. W stosunku do innych pracowników Kodeks pracy, zgodnie z art. 77⁵ § 3 kp przewiduje, iż warunki wypłacania należności z tytułu podróży służbowej określa się w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę.

Przepisy poprzednio obowiązującego (do dnia 28 lutego 2013 r.) cyt. wyżej rozporządzenia MPiPS z 19 grudnia 2002r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samo-rządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży poza granicami kraju (Dz.U. nr 236, poz. 1991 ze zm.). zastąpionego powołanym wyżej rozporządzeniem MPiPS z dnia 29 stycznia 2013r., miały zastosowanie do po-dróży służbowych kierowców transportu między-narodowego. W judykaturze istniało zapatrywanie, że w rozumieniu § 9 ust. 1 rozporządzenia MPiPS z dnia 19 grudnia 2002r. umożliwienie kierowcy spania w kabi-nie samochodu nie może być traktowane jako dopeł-nienie obowiązku pracodawcy zapewnienia pracowni-kowi noclegu, ponieważ „trudno sobie wyobrazić, aby w XXI wieku pracodawca mógł korzystne skutki praw-ne wywodzić z faktu zapewnienia pracownikowi cen-trum życiowego w kabinie samochodu" (wyroki SN: z 19 marca 2008 r., I PK 230/07, OSNP 2009/13-14/176 i z dnia 1 kwietnia 2011 r., II PK 234/10, OSNP 2012/9-10/119).

Podkreślić należy, że w sektorze prywatnych usług transportowych nie obowiązują — poza minimalnymi stawkami wynagro-dzenia miesięcznego — prze-pisy płacowe, które zostały ustalone przez państwo. Brak jest zatem przeciwwskazań, aby stro-ny stosunków pracy w tym sektorze lub partnerzy spo-leczni doszli do porozumienia w sprawie zmiany zasad polityki płacowej w międzynarodowym transporcie dro-gowym. Pozwana zatem była uprawniona, aby w wymienionym Regulaminie zawrzeć przepisy dotyczące wynagradzania kierowców w tym należności z tytułu wykonywania zadań w transporcie międzynarodowym.

W W. jednak ustaliła te należności w formie ryczałtu za każdy dzień wykonywania zadania w transporcie krajowym i międzynarodowym bez spisania tego porozumienia na piśmie. Przyznanie ryczałtu nie powoduje jednak możliwości żądania zwrotu nadwyżki ryczałtu w przypadku, gdy kwoty wydatkowane na wykonanie zadania były niższe niż przyznany ryczałt. Jest to ryzyko związane ze ustaleniem kwoty ryczałtu, tak aby nie był ani za wysoki ani za niski, czyli odpowiadał wysokości należności z tytułu wyjazdów zagranicznych. Pozwana realizowała ustalone z kierowcami, choć nie spisane zasady wynikające z systemu dniówkowego, zatem treść tego porozumienia zastała włączona do treści stosunku pracy.

Należy wskazać, że od dnia 3 kwietnia 2010r. do ustawy o czasie pracy kierow-ców, znowelizowanej ustawą z 12 lutego 2010 r. o zmia-nie ustawy o transporcie drogowym oraz o zmianie nie-których innych ustaw (Dz.U. nr 43, poz. 246), została wprowadzona nowa definicja podróży służbowej kie-rowców. Przepis art. 2 pkt 7 cyt. ustawy 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców, definiuje obecnie podróż służ-bową kierowcy jako „zadanie służbowe, polegające na wykonywaniu na polecenie pracodawcy: a) przewozu drogowego poza siedzibą pracodawcy lub b) wyjazdu poza siedzibę pracodawcy w celu wykonania przewozu drogowego.

W świetle tej definicji charakter pracy kierowcy polega na wy-konywaniu przewozów drogowych oraz dokonywaniu wyjazdów w celu wykonania takich przewozów. Wpro-wadzony do ustawy o czasie pracy kierowców przepis art. 2 pkt 7 jest oparty na założeniu, że pracę kierowcy polegającą na przewozach oraz innych wyjazdach podejmowanych dla wykonania rodzaju pra-cy określonego w umowie o pracę zawartej z kierowcą transportu międzynarodowego można świadczyć w sie-dzibie pracodawcy lub w innym uzgodnionym przez strony indywidualnego stosunku pracy stałym miejscu pracy. Przepis cyt. art. 2 ust. 7 jest normą bezwzględ-nie obowiązującą, a w (...) i Usługi Sp. jawna w O. wskazane w umowie o pracę z pozwanym jako miejsce pracy: budynki przy ul. (...) w O..

Mimo wpisania przez pozwanego do potwierdzenia zawarcia umowy na piśmie stałego miejsca pracy – O., ul. (...), strony z góry ustaliły, że powód będzie wykonywał zadania w międzynarodowym transporcie drogowym. Miejscem pracy powoda był zatem nie O., ale przede wszystkim samochód na trasach, wynikających z poleceń przewozu towarów między siedzibą pracodawcy a wskazanym przez praco-dawcę punktem przestrzennym na mapie określonego państwa

albo państw położonych w Europie. Powód w trakcie trwania stosunku pracy, aż do wytoczenia powództwa akceptował takie warunki zatrudnienia. Godził się także na związane z tym niedogodności.

Z zasady wykonywanie pracy przez pracownika w miejscu ustalonym przez strony w umowie o pracę za miejsce pracy w rozumieniu art. 29 § 1 k.p. uprawnia pracownika do żądania wypłaty uzgodnionego wynagrodzenia za wykonaną pracę (art. 80 k.p.) lub wynagrodzenia za pozostawanie w gotowości do jej świadczenia (art. 81 § 1 k.p.). Z zasady też pracownikowi niewykonującemu na polecenie pracodawcy pracy poza stałym miejscem pracy lub poza siedzibą pracodawcy nie przysługuje prawo do diet i innych należności majątkowych wypłacanych osobom odbywającym podróż służbową (art. 77⁵ § 1 k.p.). Po wprowadzeniu zmian z dnia 12 lutego 2010 r. do ustawy o czasie pracy kierowców powstały wątpliwości w tym zakresie.

Z uwagi na to, że art. 2 ust. 7 cyt. ustawy o czasie pracy kierowców zawiera własną definicję podróży służbowej, a jednocześnie w art. 21a odsyła do przepisów prawa pracy powszechnie regulujących uprawnienia przysługujące wyłącznie osobom będącym w podróży służbowej w tym art. 77⁵ § 3-5 k.p., to normy te miały charakter norm alternatywnie bezwzględnie obowiązujących.

Cytowane art. 77⁵ § 3-5 k.p. zezwalają partnerom społecznym oraz stronom indywidualnych stosunków pracy na wybór sposobu majątkowej i/lub rzeczowej rekompensaty poniesionych kosztów i wydatków w podróży służbowej w razie nieskorzystania przez pracownika z przysługującego mu uprawnienia do świadczeń majątkowych gwarantowanych rozporządzeniem MpiPS. Prezes (...) Sp. jawna w O. zatem ustalił z przedstawicielami załogi, swój sposób regulowania należności z tytułu wykonywania zadań w transporcie międzynarodowym, który był nazywany dniówkami (ewentualnie delegacjami).

W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreślono, iż według przepisów wykonawczych do art. 11 k.p. o podróżach służbowych nocleg pracownika w hotelu należy uznać za optymalny rodzaj wypoczynku dobowego. Pozwala on właściwie zregenerować siły fizyczne i psychiczne przed następnym dniem pracy. Obydwa wymienione wyżej rozporządzenia MPiPS zobowiązywały pracodawcę do wypłaty pracownikowi, który nie przedstawi rachunku hotelowego, ryczałtu na pokrycie kosztów noclegu. Pracodawca był zwolniony z obowiązku wypłacenia ryczałtu za nocleg tylko i wyłącznie w razie zapewnienia pracownikowi bezpłatnego noclegu w hotelu. Jak zauważył SN w uchwale z 7 października 2014 roku o sygn. akt I PZP 3/14, analizując znaczenie przytoczonych regulacji nie sposób pominąć, że nie nawiązują one do wynagrodzenia za pracę kierowców, a także nie przyznają im żadnych świadczeń związanych z pracą (w szczególności dotyczących rozliczania kosztów noclegów w podróży służbowej). Funkcja wspomnianych przepisów skupia się na zapewnieniu kierowcy odpowiedniego odpoczynku, adekwatnego do wykonywania przewozów w transporcie międzynarodowym na długich trasach. Przepisy o czasie pracy kierowców dopuszczają realizację dobowego (ewentualnie także tygodniowego) odpoczynku kierowcy w odpowiednio do tego przystosowanej kabinie pojazdu. Przepisy o czasie pracy kierowców w ogóle tej kwestii nie regulują.

(...) i Usługi Sp. jawna w O. starała się zapewnić kierowcom, w tym powodowi nocleg, ale w kabinach sypialnych samochodów o wysokim standardzie.

W ustawie z dnia 16 kwietnia 2004r. o czasie pracy kierowców uregulowano w szczególności zasady korzystania z odpoczynku w pracy, nie uregulowano zaś zasad przysługiwania należności na pokrycie kosztów związanych z wykonywaniem podróży służbowej, odsyłając wyraźnie i wprost (art. 21a) w tym zakresie do art. 77⁵ § 3-5 kp. Podkreślenia wymaga też, że odesłanie do przepisów Kodeksu pracy nie zawiera żadnych ograniczeń czy modyfikacji ich stosowania względem kierowców, w szczególności odbywających wielokrotne podróże służbowe za granicę. Skutkiem nowelizacji ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o czasie pracy kierowców, która weszła w życie z dniem 3 kwietnia 2010r. była konieczność przyjęcia, że kierowca transportu międzynarodowego odbywający podróże w ramach wykonywania umówionej pracy jest w permanentnej podróży służbowej zgodnie art. 2 pkt 7 ustawy o czasie pracy kierowców. W ten sposób ustawodawca dozwolił na funkcjonowanie swego rodzaju fikcji, w której ekwiwalent

pracy świadczonej przez pracownika, zostaje przeniesiony na składniki rekompensujące koszty podróży służbowej (niepodlegające oskładkowaniu i opodatkowaniu).

Na skutek rozróżnienia pomiędzy pojęciami uregulowań europejskich "odpowiednie miejsce do spania" i "bezpłatny nocleg", w Polsce doszło do znacznych rozbieżności w orzecznictwie sądów różnych szczebli. W skali kraju i praktyki tutejszego Sądu, zdarzyły się bardzo różne sytuacje, m.in. takie gdzie dochodziło do wypłat bezpośrednio na podstawie wspomnianych przepisów, albo na podstawie regulaminów wynagradzania przewidujących ryczałty za nocleg oprócz diety albo inne świadczenia, które odpowiadały całości lub części świadczeniom przewidzianym przez przepisy dotyczące pracowników administracji rządowej i samorządowej. W znacznej mierze pracodawcy wypłacali świadczenia na podstawie regulaminów, znacznie rzadziej nie wypłacali żadnych świadczeń, mimo wykonywania przez kierowcę zadań w międzynarodowym przewozie drogowym. Zdarzały się sytuacje, gdy jakaś część świadczeń nie została albo nie naliczona albo nie wypłacona w całości. Pozwanymi w tych sprawach najczęściej byli przewoźnicy (podobnie jak pozwana), którzy zakupili nowoczesne samochody zawierające odrębne kabiny z leżankami do spania, a którzy nie przewidzieli, że kilka lat po wprowadzeniu przepisów cyt. ustawy, Sąd Najwyższy uzna, że nocleg w kabinie nie stanowi zapewnienia bezpłatnego noclegu, (choć Główny Inspektor Pracy uważał co innego).

Z uwagi na wniosek Rady Związków Pracodawców Transport i Logistyka Polska, Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 24.11.2016r. w sprawie o sygn. akt K 11/15, (zob. Dz.U. z 2016r., poz. 2206, opublikowany w dniu 29.12.2016r.) orzekł, że:

1. Art. 21a ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (j.t. Dz.U.2012.1155, ze zm.) w związku z art. 775 § 2, 3 i 5 ustawy z 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (j.t. Dz.U.2016.1666, ze zm.) w związku z § 16 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U.167) w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Art. 21a ustawy z 16 kwietnia 2004 r. powołanej w punkcie 1 w związku z art. 775 § 2, 3 i 5 ustawy z 26 czerwca 1974 r. powołanej w punkcie 1 w związku z § 9 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U.236.1991, ze zm.) w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji, ponadto postanawiając na podstawie art. 40 ust. 1 pkt 1 ustawy z 22 lipca 2016r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U.1157) umorzyć postępowanie w pozostałym zakresie.

W uzasadnieniu Trybunał wskazał na kaskadowy charakter odesłania zawarty w przepisie art. 21 a cyt. ustawy o czasie kierowców, który jest niedopuszczalny w świetle technik legislacyjnych, gdyż skutkuje dowolnością i niemożnością dokonania poprawnej logicznie i funkcjonalnie oraz spójnej systemowo wykładni zakwestionowanych przepisów. Trybunał wskazał także, że wadliwa jest konstrukcja odesłania do nieadekwatnej materii uregulowanej w przepisach o ogólnych zasadach przyjętych w art.77 5 § 3-5 kp jako sprzeczna z właściwą techniką stosowania przepisów odsyłających. Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że w wyniku uchwalenia autonomicznej definicji podróży służbowej kierowców (powołanej wyżej), doszło do zróżnicowania sytuacji prawnej kierowców w stosunku do pozostałych pracowników mobilnych, pierwsi są w podróży służbowej, a pozostali, wykonując swoje codzienne obowiązki służbowe -nie. Ponadto potraktowanie w sposób identyczny w tym zakresie podmiotów nierównych, tj, pracowników sektora administracji i kierowców w transporcie międzynarodowym oraz pracodawców obu tych grup, uznała za wadliwe z punktu widzenia konstytucyjnej zasady równości i poszanowania negocjacyjnego systemu określania poziomu wynagrodzeń i diet. Trybunał Konstytucyjny wskazał też na to, że zakwestionowana regulacja nie uwzględnia specyfiki wykonywania zawodu kierowcy w międzynarodowym transporcie drogowym, zatem stosowanie zakwestionowanych przepisów jest sprzeczne z ich ratio legis oraz świadczy o nieadekwatności przyjętego środka w stosunku do regulowanej dziedziny. Pojęcie zaś „bezpłatny nocleg” zawarte w zakwestionowanych przepisach jest

nieostre. O ile jest ono wystarczająco czytelne dla pracowników sfery budżetowej, którzy są w podróży służbowej, to w przypadku kierowców w transporcie międzynarodowym wywołuje znaczne wątpliwości i niepewność co do jego rozumienia. Zagadnienie dotyczące rozumienia zwrotu „bezpłatny nocleg” nie powstałoby i do kierowców w transporcie międzynarodowym by te przepisy nie miały zastosowania, a strony dotyczących ich stosunków pracy mogłyby swobodnie ustalać zasady zwrotu kosztów noclegów kierowców podczas wykonywania zadań służbowych w międzynarodowym transporcie drogowym, gdyby nie wadliwe uregulowanie prawodawcy. Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że prawodawca nie powinien w dowolny sposób kształtować treści obowiązujących norm, traktując je jako instrument do osiągnięcia stale to innych celów, które sobie dowolnie wyznacza.

Trybunał Konstytucyjny przypomniał także o zasadzie zaufania jednostki do państwa i stawionego przez państwo prawa, tak, aby nie narazić jednostki na skutki jej działania, których nie mogła przewidzieć, podejmując działania w zaufaniu do prawidłowo stanowionego prawa.

Wyroki Trybunału Konstytucyjnego wchodzą w życie z dniem ogłoszenia ich w odpowiednim dzienniku urzędowym, zatem tego dnia przepisy niekonstytucyjne tracą moc obowiązującą. Wyrok TK z dnia 24.11.2016r. nie ma na celu usunięcie wątpliwości interpretacyjnych przepisów poprzez przesądzenie, który z możliwych wariantów powinien być przyjęty przez sądy, ale jego celem jest wyeliminowanie niezgodnej z Konstytucją normy wynikającej z przepisów dotyczących kierowców wykonujących zadania w międzynarodowym transporcie drogowym i ma walor porządkujący. Wyrok TK z dnia 24.11.2016r. obowiązuje od momentu ogłoszenia go w Dzienniku Ustaw, czyli po dniu 29.12.2016r. Wyrok TK ma jednak zastosowanie także do sytuacji zaistniałych po uchwale 7sędziów Sądu Najwyższego, (w tym objętych już zapadłymi wyrokami i tymi sprawami, które się toczą), gdyż rozpatrywane stany prawne wystąpiły w momencie, gdy niezgodność z Konstytucją już zaistniała. Sąd zatem pomija zastosowanie przepisu, który utracił swoją moc obowiązującą również do stanów istniejących przed ogłoszeniem w odpowiednim dzienniku urzędowym. (zob. tekst Zespołu Orzecznictwa i Studiów, Biura TK i tekst wystąpienia Prezesa TK, prof. M. Safjana w PAN z 6.01.2003r., znajdujące się na stronach internetowych TK)

Należy podkreślić, że Sąd Najwyższy w uzasadnieniach cyt. wyroków w sprawach o sygn.akt II PK 241/14 i II PK 248/14. podkreślał, że wola stron stosunku pracy pozwala na wprowadzenie do umowy o pracę postanowień innych niż wynikające z uregulowań ustawowych, pod warunkiem, że nie będą one mniej korzystne dla pracownika, niż przepis prawa pracy. Po utracie mocy obowiązującej przez cytowane przepisy, reguły wynagradzania ustalone u pozwanego nie były mniej korzystne niż ogólnie obowiązujące przepisy prawa pracy.

W tym miejscu istotne jest rozważenie czym są dochodzone przez powoda należności, czy mieszczą się w pojęciu wynagrodzenia. Wynagrodzenie jest jednym z podstawowych elementów treści stosunku pracy. Ukształtowanie tej treści stosunku pracy należy do stron. Jeżeli nie jest ono sprzeczne z podstawowymi zasadami etycznego i uczciwego postępowania, słuszności, moralności, lojalności i godziwości, nie powoduje sankcji nieważności umowy lub jej części (art. 58 § 2 lub § 3 k.c. w związku z art. 300 k.p.) Strony zatem w granicach wymienionych kryteriów opisanych w art. 13 kp, mają prawo swobodnie kształtować elementy stosunku pracy. Przypomnieć należy, że postanowienia umowy o pracę dotyczące wynagrodzenia za pracę i innych świadczeń związanych z pracą w zakładach sfery publicznej mogą być przez pryzmat zasad współżycia społecznego ocenione jako nieważne w części przekraczającej granice godziwości (art. 58 § 2 KC w związku z art. 13, 18 i 300 KP). Nie mówi się o tym w przypadku innych pracowników. Strony mają zatem swobodę decydowania o ukształtowaniu świadczeń związanych z pracą tak długo, jak przepisy te nie są mniej korzystne niż przepisy prawa pracy.

Wynagrodzenie za pracę nie ma charakteru świadczenia jednolitego, w tym znaczeniu, że na jego wysokość mogą składać się także dodatkowe świadczenia związane m.in. z rodzajem wykonywanej pracy, jej specyfiką, zajmowanym stanowiskiem, liczbą przepracowanych godzin itp. Jednakże [...] zawsze jedno z tych świadczeń musi mieć charakter podstawowy, zasadniczy, wynikający z samego faktu wykonywania pracy. Oznacza to, że wynagrodzenie zasadnicze ma charakter świadczenia najistotniejszego z punktu widzenia interesów pracowniczych, gdyż ma ono charakter stały i samodzielny. Oprócz wynagrodzenia zasadniczego pracownikowi mogą przysługiwać ruchome składniki wynagrodzenia, które z zasady nie mają charakteru stałego. Zasada z art. 13 kp spełnia rolę wskazówki o celu

socjalnym, nakazującej uwzględniać potrzeby pracownika i jego rodziny, zaś reguła z art. 78 kp pełni rolę dyrektywy, odwołującej się zasadniczo do zobowiązaniowej zasady ekwiwalentności świadczeń. Sąd tutejszy popiera pogląd, że w obowiązującym stanie prawnym normatywne (w sensie tworzenia podstawy dla rozszczeń) znaczenie art. 13 k.p. nie wykracza poza granice płacy minimalnej, zaś w pozostałym zakresie jego charakter obowiązujący dotyczy zobowiązań państwa wobec pracownika. Wynagrodzenia powyżej minimalnego powinny być natomiast kształtowane według rodzaju, ilości i jakości pracy. Istotnym kryterium opisanej wyżej godziwości (sprawiedliwości) jest ekwiwalentność wynagrodzenia wobec pracy danego rodzaju, przy uwzględnieniu kwalifikacji wymaganych do jej wykonywania, jak też ilości i jakości świadczonej pracy (art.78 KP). Ujęcie treści art.13 KP w jego zdaniu 1 w kategorii „prawa” (do godziwego wynagrodzenia), a następnie w jego zdaniu 2, przykładowej konkretyzacja jako prawa do przynajmniej najniższego wynagrodzenia wskazuje, że „niegodziwa” będzie przede wszystkim płaca rażąco za niska.

Przypomnieć należy, że kryteriami ustalania jego wysokości są - w myśl art. 78 k.p. - przede wszystkim rodzaj świadczonej pracy i kwalifikacje potrzebne do jej wykonywania oraz (w drugiej kolejności) ilość i jakość tejże pracy. Zatem te funkcje są podstawą konwencjonalnego, a nie ściśle ekonomicznego, rozumienia ekwiwalentności wynagrodzenia za pracę. Wskazują one także na wolę ustawodawcy nadania wynagrodzeniu funkcji motywacyjnej, polegającej na stymulacyjnym oddziaływaniu na postawę pracownika w procesie pracy, przez zachętę do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, podejmowania rzadszych i trudniejszych rodzajów pracy oraz poprawę ilości i jakości pracy w zamian za wyższą płacę. (zob. cytaty piśmiennictwa, w tym J. Broła (w:) Kodeks pracy. Komentarz pod redakcją J. Jończyka, Warszawa 1977, s. 281-282 w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2013 r. II PZP 4/12).

W niniejszej Sprawie w części okresu, za który M. M. (1) dochodzi ryczałtów za noclegi doszło do przyjęcia przez W. regulacji wewnątrz zakładowych o braku uprawnienia kierowców do ryczałtów za wyjazdy zagraniczne do krajów „starej” Unii Europejskiej, w których jest bardziej rozwinięta infrastruktura hotelowa wzdłuż autostrad. Następnie doszło do ustalenia ryczałtu zastępującego prawo do takich świadczeń. Biorąc pod uwagę realia wynagradzania kierowców na terenie naszego województwa, ale również i kraju, powód z uwagi na konieczność wypłacania ryczałtu, znacznie nie podwyższał w spornym okresie wygradzenia podstawowego. Doszło zatem do sytuacji, gdy M. M. (1) i inni kierowcy, w zamian za pracę otrzymywali ekwiwalentne świadczenie, które składało się z wynagrodzenia za pracę sensu stricte (zblizonego do wynagrodzenia minimalnego) oraz ryczałtu ustalonego w regulaminie wynagradzania jako należności za wykonywanie zadań w transporcie międzynarodowym. Skoro doszło do zastąpienia części przewyższającej minimalne wynagrodzenie za pracę świadczeniami majątkowymi wypłacanymi w celu zrekompensowania kosztów podróży w transporcie międzynarodowym, to należy ustalić czy można te świadczenia traktować jako wynagrodzenie sensu largo według działu trzeciego Kodeksu pracy. Z uprawnienia do tych świadczeń pracownik nie może świadomie dobrowolnie zrezygnować, mimo iż formalnie sprawę ujmując, świadczenia powyższe nie mogą być zaliczone do wynagrodzenia za pracę sensu stricto. Sformułowany w art. 84 k.p. zakaz zrzeczenia się przez pracownika przysługującego mu prawa do wynagrodzenia jest pojmowany szeroko (Świątkowski, 2012, s. 457). Oprócz wynagrodzenia za pracę ochronie przewidzianej w art. 84 k.p. podlegają inne należności majątkowe przysługujące na podstawie przepisów prawa pracy w rozumieniu art. 9 § 1 k.p. spełniające podobną rolę jak wynagrodzenie za pracę. Skoro podstawę prawną wszystkich należności majątkowych przeznaczonych na pokrycie kosztów związanych z wykonywaniem zadań w międzynarodowym transporcie drogowym stanowią porozumienia między kierowcami transportu międzynarodowego i ich pracodawcami (jak w niniejszej sprawie), to te świadczenia majątkowe będą zaliczane do wynagrodzenia sensu largo. Pełnią one bowiem również w niniejszym stanie faktycznym funkcję dostarczania środków utrzymania dla pracownika i jego rodziny. Funkcję tą, zwaną alimentacyjną pełnią bezpośrednio (diety pobytowe) lub pośrednio (diety noclegowe, zwrot kosztów przejazdów, wyjazdów i innych wydatków). Powód M. M. (1) również traktował te świadczenie jak część wynagrodzenia, na co wskazują jego liczne wypowiedzi.

Przepis art. 87 k.p. dotyczy wynagrodzenia w sensie ścisłym (sensu stricte). Wynagrodzenie za pracę różni się od innych świadczeń związanych z pracą. Z perspektywy pracodawcy, inne świadczenia ze stosunku pracy, stanowią świadczenia nieodwzajemnione w jej wynikach. Jednakże w niniejszej sprawie biorąc pod uwagę zmiany przepisów opisane wyżej związane z koniecznością zapewnienia należności z tytułu zadań wykonywanych w

transporcie międzynarodowym, zostaje zachowana zasada "praca za płacę". Skoro te świadczenie mieści się w pojęciu podstawowym dla więzi ekonomicznej łączącej pracodawcę i pracownika, to świadczenie ma podobny charakter do wynagrodzenia sensu stricte.

Zasadniczo pojęcie "noclegu" odnosi się do usługi hotelowej lub motelowej. Usługa ta obejmuje szerszy zakres świadczeń niż tylko udostępnienie "miejsca do spania", w szczególności możliwość skorzystania z toalety, prysznic, przygotowania gorących napojów itp., a także (ewentualnie) zapewnienie wyżywienia, co powoduje obniżenie diety. W niniejszej sprawie zaś bezsporne było, że powód z góry wiedział i korzystał z kabiny samochodu ciężarowego zaparkowanego na parkingu, gdzie znajdowały się toalety lub prysznic. Prowadzi to do ogólnego wniosku, że zapewnienie przez pracodawcę pracownikowi (kierowcy wykonującemu przewozy w międzynarodowym transporcie drogowym) odpowiedniego miejsca do spania w kabinie samochodu ciężarowego, czyli wyposażenie samochodu w odpowiednie urządzenia (leżankę, klimatyzację, ogrzewanie itp.) pozwala na wykorzystanie przez kierowcę w samochodzie dobowego (dziennego) odpoczynku, przy spełnieniu warunków określonych w art. 8 ust. 8 cyt. rozporządzenia nr 561/06.

Z zasady dieta i inne świadczenia przysługujące z tytułu podróży służbowych nie stanowią sensu stricte wynagrodzenia za pracę, lecz inne świadczenia związane z pracą (zob. wyrok SN z dnia 17.02.2012r. w sprawie o sygn. III UK 54/11), jednak wynagrodzenie kierowcy nie powinno być tak ustalone, że podstawowe i stałe wynagrodzenie zasadnicze jest znacznie niższe niż elementy ruchome, które nie są ozusowane i opodatkowane. Realia pracy pozwanego i innych kierowców, w tym spędzania przez niego czasu odpoczynku dziennego, dobowego i tygodniowego sprawiają, że dochodzi do zakłócenia proporcji finansowych między zasadniczym wynagrodzeniem za pracę na poziomie płacy minimalnej, a świadczeniami majątkowymi nazywanymi delegacjami albo dniówkami, wypłacanymi jako dodatki do zwiększonych kosztów przebywania i życia podczas wykonywania zadań w Polsce i zagranicą. Jednocześnie stale pamiętać należy, że w sprawach cywilnych istotne jest takie rozstrzygnięcie, aby żadna ze stron nie uzyskała nieuzasadnionej korzyści.

Prawdą jest, że w uzasadnieniu cyt. wyroku Trybunał Konstytucyjny zauważył, iż istnieje potrzeba uregulowania rekompensowania kierowcom uciążliwości związanych z odbywaniem noclegów przez kierowców w warunkach innych niż hotelowe. Jednakże stosowanie zasady ekwiwalentności świadczenia do uciążliwości wykonywania zadania służbowego nie może prowadzić do tego, że pracodawcy, którzy już zainwestowali w zakup samochodów z kabinami do spania o podwyższonym komforcie w trakcie obowiązywania określonych przepisów oraz wypłacali umówione z kierowcami ryczałty związane z wykonywaniem zadań wymuszających nocleg w kabinie samochodu, byliby obecnie zmuszeni wstecz regulować dodatkowo ryczałty za noclegi w kwocie wynikającej z przepisów dotyczących pracowników sfery samorządowej i rządowej. Wypłacone przez takich pracodawców, w tym przez pozwaną świadczenia były należne, gdyż wynikały z treści porozumień między nimi a ich pracownikami.

W konsekwencji Sąd uznał, że taki stan rzeczy uprawnia powoda jako pracownika do otrzymania od pracodawcy zwrotu kosztów noclegu tylko na warunkach i w wysokości określonych w porozumieniu, które obowiązywało między stronami i zostało włączone do treści stosunku pracy.

W myśl przepisów art. 8-10 przyjętej w Genewie dnia 1 lipca 1949 r. i ratyfikowanej przez Polskę, Konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy nr 95 dotyczącej ochrony płacy (Dz.U. z 1995 r. Nr 38, poz. 234). potrącenia z płacy dozwolone są jedynie w warunkach i granicach przepisanych przez ustawodawstwo krajowe albo ustalone przez umowę zbiorową lub orzeczenie rozjemcze, z wyłączeniem możliwości potrąceń należności będących zapłatą dla pracodawcy lub pośrednika za otrzymanie bądź zachowanie zatrudnienia.

Pracodawca polski w art. 87 § 1 kp ustalił zasadę, że z wynagrodzenia za pracę mogą być odliczane składki na ubezpieczenia społeczne oraz zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych. Natomiast tylko enumeratywnie wyliczone należności mogą podlegać potrąceniu. Należą do nich zaliczki pieniężne udzielone pracownikowi.

Zaliczkami z § 1 pkt 3 cyt. przepisu są kwoty wypłacone pracownikowi na wydatki pracodawcy, z których musi się on rozliczyć lub które musi zwrócić. Udzielenie pracownikowi przez pracodawcę zaliczki pieniężnej podlegającej

rozliczeniu na podstawie tego przepisu może nastąpić także przez umożliwienie korzystania z karty kredytowej, co występowało także w niniejszej sprawie. Przepis ten nie dotyczy zaliczek wypłacanych pracownikowi na poczet wynagrodzenia, które są częściowym spełnieniem świadczenia przez pracodawcę przed terminem płatności i podlegają w całości zarachowaniu na poczet wynagrodzenia należnego za dany okres (np. miesiąc). W niniejszej sprawie było zaś sporne czy wypłacane przez powoda kwoty ryczałtów zwanych delegacjami lub dniówkami, mają być traktowane jako zaliczki na poczet należności pozwanego za wykonanie zadań w transporcie krajowym i międzynarodowym.

Skoro M. M. (1) wnosił o zasądzenia kwoty 49 885zł tytułem zapłaty za noclegi podczas podróży służbowych za okres 30.09.2011r. 25.09.2014r., a pismo zawierające żądanie powoda wpłynęło w dniu 23.01.2015r., to za przedawnione należy uznać roszczenie o zapłatę za okres sprzed 23.01.2012r. Wpłaty należności z tytułu podróży służbowych następowały w dniach do 10 tego następnego miesiąca po miesiącu, w którym odbyła się podróż służbowa. Zgodnie z art. 85 § 1 i § 2 kp wypłaty wynagrodzenia za pracę dokonywane były raz w miesiącu, w stałym i ustalonym z góry terminie do ostatniego dnia roboczego każdego miesiąca. Wynagrodzenie za pracę płatne raz w miesiącu wypłacane były z dołu, zaś wypłata należności związanych z podróżą służbową następowała niezwłocznie po ustaleniu ich wysokości, nie później jednak niż w ciągu pierwszych 10 dni następnego miesiąca kalendarzowego, gdy kierowca dokonał rozliczenia do dnia 7ego następnego miesiąca.

Należy odnieść się także do podniesionego przez pozwanego zarzutu potrącenia co do kwoty 14.762,29zł zaliczek na poczet należności z tytułu podróży służbowych. Okoliczności sprawy wskazują, że pozwany miał świadomość, iż nie będzie egzekwował zwrotu przyznanych zaliczek. Do czasu złożenia sprzeciwu od wyroku zaocznego, nie formułował wobec powoda żadnych roszczeń finansowych. Potwierdza to podpisanie karty obieguowej, z której wynika, że powód rozliczył się z udzielonych zaliczek w związku z zakończeniem stosunku pracy między stronami. Przy rozliczaniu pracodawca nie różnicował rodzajów zaliczek, z których rozliczył się powód. Pozwana spółka- nigdy nie przedstawiła powodowi rozliczenia kwoty przedstawionej do potrącenia. Nie wykazano jakie dokładnie kwoty składają się na żadaną należność, w jaki sposób została naliczona, jaki był mechanizm jej naliczania, w tym za jaki okres naliczono kwoty jednostkowe, w jakich kwotach należności uwzględniano przy jej wyliczaniu. Z tych już względów zarzut potrącenia nie jest uzasadniony.

Sąd nie przyjął w niniejszej sprawie, aby potrącenie zostało dokonane skutecznie także dlatego, że pozwany nie złożył powodowi materialnoprawnego oświadczenia o potrąceniu.

Z zasady wynikającej z art. 498 § 1 kc gdy dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami, każda z nich może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony, jeżeli przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku, a obie wierzytelności są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem lub przed innym organem państwowym. Potrącenie materialnoprawne powoduje umorzenie wierzytelności. Stawiając zarzut potrącenia, pozwany domaga się oddalenia powództwa w całości lub w części z powołaniem się na okoliczność, że roszczenie objęte żądaniem pozwu wygasło wskutek potrącenia. Bez złożenia oświadczenia o potrąceniu nie może więc być mowy o procesowym zarzucie potrącenia (por. wyroki SN: z 14 stycznia 2009r., IV CSK 356/2008; z 23 stycznia 2004r., III CK 251/2002, G. Sikorski, kom. do art. 498 kc, teza 14, sip.lex.pl).

O ile jednak można przyjąć, że sformułowany w odpowiedzi na pozew zwrot „zaliczki te przedstawiam do potrącenia z należnościami powoda” stanowi jednocześnie materialnoprawne oświadczenie o potrąceniu, jak i podniesienie zarzutu procesowego, to dla jego skuteczności wymagane jest jego dojście do powoda zgodnie z art. 61 kc (zob. wyrok SA w Białymstoku z 23 maja 2013 r., o sygn. akt. I ACa 842/2012)

Należy podkreślić, że ani powód nie miał wiedzy o powstawaniu jakiegokolwiek zadłużenia wobec pracodawcy. Pracodawca, jeżeli prowadził jakiegokolwiek w tym zakresie zapisy, miały one jedynie charakter wewnętrzny, np.: rozliczał bez jego wiedzy zwrot kosztów noclegów w postaci ryczałtów w związku z trudnymi warunkami zimowymi za miesiąc I, II, III i XII 2012r.

Ponadto pozwany zgłosił zarzut potrącenia co do kwoty 14.762,29zł zaliczek na poczet należności z tytułu podróży służbowych, bez wskazania jakiego okresu kwota ta dotyczy. Tym samym, brak jest podstaw do potrącenia

niesprecyzowanej wierzytelności z kwotami żądanymi przez powoda określonymi co do wysokości i czasu, za który miałyby przysługiwać.

Sąd natomiast rozliczył kwoty wypłacane na rachunek powoda opisane jako „zaliczki”. Nie ma w tym wypadku mowy o potrącaniu przeciwstawnych wierzytelności, ale jedynie o zaliczeniu kwot pieniężnych świadczonych przez pozwanego na poczet żądanych świadczeń. Pozbawione jakichkolwiek racji – zarówno logicznych, jak i czysto prawnych, byłoby traktowanie wpłacanych przez pozwanego kwot jako zupełnie oddzielnego świadczenia tylko dlatego, że tytułowany był jako „zaliczka”. Tym bardziej, że cały system wypłaty zaliczek miał w istocie służyć rekompensowaniu kosztów wykonywania zadań w międzynarodowym transporcie drogowym kierowców pozwanej. Kwoty wskazane jako należności wypłacone przez pracodawcę- wpłynęły na konto powoda (k. 57). Odnosząc te dane do poczynionych ustaleń łatwo stwierdzić, iż kwoty najwcześniej wpływające na konto w miesiącu następującym po miesiącu, za który następowała płatność, stanowią wynagrodzenie zasadnicze, czasem także nagrodę, następne kwoty to rozliczenie delegacji (wyliczonej zgodnie z rozliczeniami przedkładanymi przez kierowców i sporządzanymi na tej podstawie przez kadry i księgowość pozwanego) oraz w tym samym lub jako kolejne kwoty- stanowiące „zaliczkę”. Zaliczki te nie były związane z kosztami podróży ponoszonymi z zasady przez pracodawcę w związku z wykonywaniem zadania w transporcie drogowym, gdyż były one oddzielnie rozliczane przez kierowców na podstawie przedkładanych rachunków i następnie wyrównywane do około 200 zł i 250 Euro gotówkowo najczęściej „do ręki”.

Powód wnosił o zapłatę za noclegi podczas podróży służbowych. Sąd zatem dokonał rozliczenia, podczas którego oparł się na wyliczeniach przeprowadzonych przez biegłego odnoszących się do tabeli przedstawionych przez pozwanego oraz uwzględnił kwoty wypłacone powodowi (w oparciu o przedłożone przez powoda wyciągi z rachunku bankowego) zaliczając na poczet dochodzonych ryczałtów należności wypłacone przez pozwanego w spornym okresie z tytułu zaliczek.

Należy wskazać, iż biegły sporządzając opinię wyliczył łącznie wszystkie należności naliczone przez pozwaną z tytułu wykonywania zadań w transporcie krajowym i międzynarodowym, w tym diety i ryczałty po uwzględnieniu poczynionych na jego rzecz wypłat z tytułu zaliczek. Kwoty wskazane jako naliczone przez pozwaną były w zasadzie niesporne między stronami.

Mając na uwadze powyższe Sąd, na podstawie porozumienia faktycznie obowiązującego u pozwanego, którego ustalenia zostały włączone do treści umowy o pracę, orzekł jak w punkcie I wyroku.

W pozostałej części, tj. co do kwoty przekraczającej zasądzoną na rzecz powoda, Sąd oddalił powództwo, jak w pkt II wyroku.

Odnośnie rozliczenia kosztów procesu Sąd zastosował art. 98 kpc uwzględniając zakres w jakim strona pozwana wygrała sprawę oraz fakt, że również podczas ostatniej rozprawy strona powodowa nie widziała możliwości zakończenia sprawy na drodze ewentualnej ugody.

Na podstawie art. 98 kpc oraz § 6 pkt 5 i § 3 w zw. z § 11 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (...) (Dz.U z 2013r., poz. 490 z późn. zm.), z uwagi na przegraną powoda, Sąd zasądził od niego na rzecz pozwanej kwoty opisane w pkt III wyroku tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym tytułem kosztów zastępstwa procesowego udzielonego przez radcę prawnego, uznając, iż sprawa wymagała większego nakładu pracy, niż ten jaki mógłby być objęty wynagrodzeniem w stawce minimalnej.

Z uwagi na bardzo skomplikowany charakter sprawy, do którego rozstrzygnięcia istotne były orzeczenia wydane przez Sąd Najwyższy, ale i przez Trybunał Konstytucyjny, Sąd doszedł do przekonania, że jest to wypadek szczególnie uzasadniony, zatem nie obciążył powoda kosztami sądowymi. Sąd orzekł jak w pkt IV sentencji wyroku.

W uzasadnieniu oprócz wymiennych wprost, powołano się na tezy z uzasadnień wyroków Sądu Najwyższego w sprawach o sygn. akt: I UK 19/09 wyrok z dnia 5 czerwca 2009 r. I PKN 563/00, wyrok z dnia 7 sierpnia 2001 r., I PK 39/08 wyrok z dnia 20 sierpnia 2008 r., (OSNP 2010, nr 1-2, poz. 9), II PK 317/05 wyrok z dnia 20 czerwca 2006 r.

, uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2013 r. w sprawie o sygn. akt II PZP 4/12, uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 12 czerwca 2014 r., w sprawie o sygn. akt II PZP 1/14 („Monitor Prawa Pra-cy” 2014, nr 10) wraz z glosą do wyroku A. Świątkowskiego, (Praca i Zabezpieczenie Społeczne, z.1, styczeń 2015r., k.14-20) oraz wyroków Sądu Okręgowego w Bydgoszczy w sprawie VI P 20/13, zawartego w uzasadnieniu Sądu Apelacyjnego w Gdańsku w sprawie o sygn. akt III APa 19/14.

SSR Barbara Kokoryn